

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ**

ЎРТА МАХСУС, КАСБ-ҲУНАР ТАЪЛИМИ МАРКАЗИ

**ЎРТА МАХСУС, КАСБ-ҲУНАР ТАЪЛИМИ ТИЗИМИ
КАДРЛАРИНИНГ МАЛАКАСИНИ ОШИРИШ ВА УЛАРНИ
ҚАЙТА ТАЙЁРЛАШ ИНСТИТУТИ**

**“ЎРТА МАХСУС, КАСБ-ҲУНАР ТАЪЛИМИ ТИЗИМИГА
РАЎЗБАР ҲАМДА ПЕДАГОГ КАДРЛАРИНИ ТАЙЁРЛАШ,
ҚАЙТА ТАЙЁРЛАШ ВА МАЛАКАСИНИ
ОШИРИШНИНГ МУАММО ВА ЕЧИМЛАРИ”**

**ХАЛҚАРО ИЛМИЙ-АМАЛИЙ КОНФЕРЕНЦИЯ МАТЕРИАЛЛАРИ
МАТЕРИАЛЫ МЕЖДУНАРОДНОЙ НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКОЙ
КОНФЕРЕНЦИИ**

**“ПРОБЛЕМЫ И ПУТИ РЕШЕНИЯ ПОДГОТОВКИ,
ПЕРЕПОДГОТОВКИ И ПОВЫШЕНИЯ КВАЛИФИКАЦИИ
РУКОВОДЯЩИХ И ПЕДАГОГИЧЕСКИХ КАДРОВ СИСТЕМЫ
СРЕДНЕГО СПЕЦИАЛЬНОГО, ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО
ОБРАЗОВАНИЯ”**

**MATERIALS OF THE INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND
PRACTICAL CONFERENCE**

**“PROBLEMS AND SOLUTIONS OF PREPARATION,
RETRAINING AND PROFESSIONAL DEVELOPMENT OF
LEADING AND PEDAGOGICAL SHOTS OF SYSTEM OF
SECONDARY VOCATIONAL, PROFESSIONAL EDUCATION”.**

II-тўплам

ТОШКЕНТ-2013

жараён марказига ўқувчи шахси қўйилган табақалаш-тирилган ва том маънода шахсга йўналтирилган таълимни амалга оширишга имкон беради.

Ўқувчи-ёшларларни илмий-тадқиқот фаолиятига жалб этиш самаралорининг ошириш

Дуъсенов Н.Э., Байдуллаев А.С. Имконияти чеklangан шахслар учун ихтисослаштирилган Республика касб-хунар коллежи

Президент И.А.Каримов «Фан Ватан равнақиға хизмат қилсин» номли асаридя: "...Бизнинг эндиғи вазиғамиз-маънавий ҳабтимиғи, илм-фанимиз фаолиятини, изланишларимизни мағи шу эғки мағфура қоғилларидан ҳалос этиғи, керяк бўлса, тағфуқуғимизни муғтелиқ исқанюасидан фориғ этиғимиз зарур"¹. деб таъқидлаганлар. Мағдумки, ўқувчи-ёшларда оламни билишга, фалсағий муғлоҳалға, исқолоғик тағлиғга, мағнтикий фикрлашга иштиғек ва ҳаракат кучли бўлади. Шу билан бирға, уларда фангағияга мойиллик ҳам кучли бўладики, мағи шу физиолоғик-психолоғик ҳолат тағфуқуғини ривожланғирини, билишга иштиғилиш, илмий тағқиқот ишларини бағариш учун муғим оғил ҳисобланади.

Ўқувчи-ёшларнинг илмий тағқиқот фаолияти, алғаламбор, илмий фаолият ҳарактерига муғаносиб бўлган ҳамада шахсий ҳусусиятларини ривожланғирини қаратилган усул (метод) ва педагоғик шарт-шароғтлар тизимини қратишни тақозо этади. Ўқувчи-ёшларнинг иғодий тасаввурини ўғганиш ва ривожланғирини, бизнингча, илмий тағқиқот фаолияти самаралоринини ошириш учун яғи уғқларни оғида, чунки оғлимизнинг шахсияти айғил билиш даврида шаклланади. Ёшларда рефлексия, яғни ўз билимлари чегараларини билиш ва бу чегаралардан чиқя олиш қўғикма ва қобилиятлари айғил ўғувчилик даврида намоён бўлади.

Ўғувчи - ёшларни илмий тағқиқот ишларига йўналғирини давлат ва жағиат тарақюети билан бир ҳаторда муғйин хиссий-рухий эғтиғек касб этиғини ва буни ҳар доим назарда туғини лозимлиғи мағлум миқдорда илмий асосланган бўлиб, бу ерда фикрлариниғ уйғунлиғи, илмий изланишлардағи иғтимоний-педагоғик ва иғтимоний-психолоғик ҳамкорулик алоҳида қўға тағлиғаниб туради.

Илмий тағқиқотлар тағлиғларидан мағлум бўладики, ҳар қандай илмий-иғодий фаолият шахсиниғ хиссияти, эғтиғежа, рухий-ақлий тарақюети билан чамбарчас боғлиқ рағишда амалга оғидади. Бинобарин, ҳар қандай ўғитувчи илмий тағқиқот фаолияти ўғувчи шахсиниғ ақлий қамолотини тағминловчи оғил эқанлиғини билиш лозим. Оғиб борилган изланишлар нағтиқасида шуқдай ҳулосаға келдикки, "Педагоғика фангада ўғувчи-ёшларнинг илмий-иғодий фаолиятида юқори самараға қандай эғишалади? Бу жараён қандай қилиб мағсадли ва тизимли амалга оширғилади?" деган савоғлар ҳамаи ўз ечимини туғлик топа олган эмас.

Шушдан келиб чиқиб, "Миллий гоғ ва миллий мағфура талабларига жағвоб бера оладиган "Ўғол ва обод Ватан, эркин ва фаровон ҳаёт куриш"дек боғи гоғимизни амалга ошируғчи бўлажак муғтағиссида шаклланаётган илмий-иғодий фаолият, илмий дунёқараш қандай талабларға жағвоб бериш керяк? Булажак ўғитувчининиғ мағфуқуғиси қандай иғтимоний талаблар асосида шаклланмоғи лозим?" деган савоғлар тағқиқот иши жараёғида ўз ечимини тоғмоғи лозим, деган вазиғани ўз оғлимизға қўғдик. Шахсиниғ мағфуқуғавий оғи муғйин тоғмоғи лозим, деган вазиғани ўз ечимига эға бўлмоғи лозим. Шуниғ учун оғил илмий дунёқарашлар муғвоғанатида ўз ечимига эға бўлмоғи лозим. Шуниғ учун оғил тағлим тизимида шаклланадиган бўлажак ўғитувчининиғ илмий-иғодий фаолияти фақат яғи билимларини ўғганиш, мағлумот олиш билан чекланадиган бўлса, унинг иғтимоний моғияти юғлиқ бўлади.

Республикамиз ўрта мағсус касб-хунар тағлимни тизимида тағлим-тарбия самаралорининиғ ошириш қўға жоғадан ўғувчи-ёшларни илмий тағқиқот ишларига мағсадли йўналғириниғ боғлиқдир. Бу ўғувчиларнинг тағқиқотчилик фаолиятини муғйин тизим асосида тағикли этиш талабини қўғди.

Илмий тағқиқот ишлари инсон ақлий фаолиятнинг мағлум мағсада йўналғирилган иғодий ҳаракатлари мағжмуидан иборат. Бу фаолиятдан қўзланган мағсил ҳолисэ ёғи жараён туғрисида яғи илмий билимларини ўғганиш ва қаниф этиш, уни тақомиллаштириш ҳамаи уларни иғтимоний ҳаётға тағтиқ этишдан иборатдир.

Буғунги кунда жағиатнинг ҳар бир фуқароси фан ва техника юғуқларининиғ тобора ривожланиб бориши тағсари оғида ишамокда. Бу яна шуғиси билан ҳам аҳамиятлики, техника ва технолоғиялар кун сайин тақомиллашиб, ривожланиб бормокда ва нағтиқлада шуға мос етух муғтағиссизлар тағйёрлан зарурати ҳам туғилмокда.

Илмий тағқиқот ишлариниғ илмий-назарий ечимлардан бошлаб, оғилган нағтиқаларни амалиётда қўғиланғича бўлган барча боғиқлар "Ўғувчи-ёшларнинг илмий тағқиқот ишларини тағқиқ этиш моделе" асосида самарали амалга оширилиғига эғишлэса, тағқиқот иши муғвағиқониятли бағарилиғи бўлади.

Демак, ушбу жағиатға муғосиб ва уни фаол ривожланғиринида иштирок етуғчи шахс муғтағисси сифатида илмий изланиш олиб бориш, оғилган ағборотларни тизимларға ағратиғи, муғаммоға ҳос фикр ва техникавий ечимларнинг мағбул вариантларини тағлаш усулларини билиш зарур. Ақлий фаолият бевосита илмий-иғодий фаолият билан боғлиқ бўлиб, у инсоннинг яғи моддий ва мағнавий неғматлар қратиш фаолиятидир. Ўз нағватида, тағқиқот ва иғодий муғлоҳазалар ҳам замонавий муғтағиссиздан илм-фан юғуқларидан фойдаланиш орқали истикболли вазиғалариниғ оғтимал ечимини тағлай билиш ва амалий фаолиятида тағриба-синоғ ишларини ўғказиғини талаб қилади. Зеро, жағиат тарақюетида илм-фаннинг ривож ва уни тақомиллаштиришга бўлган иштиғилиш, изланишлар ҳар бир жағиатнинг илмий-иғодий тарақюети ва мағлиятиниғ юғсак қўрсаткичларидан бири бўлиб ҳисобланган.

Тағлимда ноғиғанавий тизимли ва ноғиғанавий технолоғик ёғдишуғлар

Жўракулов Ф. - Оғтинқула ҚХК

Мағликатиниғ кучи фуқароларнинг мағнавий етуқлиғи, интелектуал салоҳиятға яғлиғи билан бағиғланади. Фуқароларнинг мағнавий етуқлиғи, интелектуал салоҳияти, тағлим тизимининиғ мағмуғи шахсиниғ ҳар томонлама ривожланиш учун хизмат қилувчи моддий ва мағнавий шарт-шароғтларнинг мағжудлиғи, жағиатда қарор тоғган иғтимоний соғном муғит дарағиса, шуниғдек, аҳоланиғ этнопсихолоғик ҳусусиятлари, ағлоқий вариантлари ва ҳаётий эғтиқоғлари асосида шакланғирғилади. Юғтбоғимиз И.А.Каримов: «Биз ривожланган бозор иғтисодиетиға асосланган замонавий давлат куриш йўлиға қалам қўғиб, кучли давлатдан кучли фуқаролик жағиати сари иғчиллик билан ўтиғиш тағминлар эқамиз, фақат миллий ва умумбанарий кадрлар тағлиғини заруратини торағ ағтайдиган, замонавий билимларини, интелектуал салоҳият ва илғир технолоғияларини эғаллаган инсонларға ўз оғлимизға қўғилган стратегик тарақюет нағиёқларига эғишшиш мумкин», - деб таъқидлайди.

Замонавий тағлимни тағқиқ этишға қўғиладиган муғим талаблардан бири орғисса рухий ва жисмоний куч сарф етмай, қисқа вақт ичида юғсак нағтиқаларға эғишдилди. Қисқа вақт оғиссида муғйин назарий билимларини ўғувчиларға етқазиб бериш, уларда мағлум фағианат юғиссидан қўғисма ва малақаларини ҳосил қилиш, шуниғдек, ўғувчилар фаолиятини назорат қилиш, улар томондан эғиланган билим, қўғикма ҳамаи малақалар дарағисини бағоғини ўғитувчидан юғсак педагоғик маҳорат ҳамаи тағлим жараёғига нағсбатан яғиғича бағлануғини талаб етлади.

1. Каримов И.А. "Фан Ватан равнақиға хизмат қилсин". 8-том. Республика Фанлар академияси 30 йиллиғига бағиғланган тағлиғли билиғида бўлган кутуб, 1993 йил 3 ноябрь.